

Pisanje ovakovih udžbenika iziskuje ne samo veliko iskustvo, koje se stiče tek dugogodišnjim predavanjem filozofije, nego zahtijeva i veliko poznavanje samih filozof. disciplina. Dok je autor, kao iskusen predavač u svom razlaganju jasan, dotle se sa samim rasporedom građe, a i nekim njegovim mišljenjem u pojedinim pitanjima, ne bih mogao složiti.

Tako na pr. raspravlja on u Kritici *De sylogismo demonstrativo*, *De definitione et divisione*, *De scientia*, dok ta pitanja po svojoj naravi spadaju prije u Logiku, nego u Kritiku. S druge strane nema nikakvog opravdanog razloga, da je u Kritici izostavljena teza *De universalibus*, i stavljena u Ontologiju. Isto tako držim, da pitanja, na pr. o razlici između razumne duše i anđela; zašto se štiju tjelesa svetaca; o transcendentalnom racionalizmu, ontologizmu, tradicionalizmu; o raju zemaljskom; istočnom grijehu i t. d. ne spadaju u psihologiju.

Tima opaskama ne poričem vrijednost djelu kao cjelini, te ga kao školski priručnik mogu samo preporučiti.

J. L.

Dr. Ante Cividini: Razvoj i sustav suvremene pedagogike, I. dio;

1. dio: Filozofijska priprava za razvoj suvremene pedagogike, svez. I., 8°, str. 48. Zagreb 1933. Tiskara Kuzma Rožmanić.

Djelo dr. Cividina je zasnovano na široko: u 3 zasebna i suvisla dijela s ovim naslovima: Priprava za studij suvremene pedagogike (I), Razvoj pedagogike prošlosti (II), Sustav pedagogike sadašnjosti (III). U ovom prvom svesku prvog dijela pruža autor kao u formi uvoda jedan pregledni sadržaj svoga djela i označuje mu svrhu. Iz toga dijela se vidi jasno, da su autorovi pogledi na svijet i život, na zadaću i cilj pedagogike, osnovani na principima zdrave filozofije i kršćanske religije. Njegov se pogled u letimičnom promatranju života čovjekova do u naše dane, ne odalečuje od smjernica, što ih zdravom prosuđivanju života nadaje moralni red u svijetu i svemiru. Njemu lebdi pred očima ideal savršenog čovjeka, onakovog, kakav je proizašao iz ruke Stvoriteljeve. Njegovi su izvodi upereni k najvišem stupnju, na koji se čovjek skladnim razvojem svojih duševnih moći može uspeti. Ali oni ne lebde u zraku, nego imaju jaku i čvrstu osnovicu u realnom redu stvari u svijetu. Ne dočaravaju fantom čovjeka, nego ga ogledaju u stvarnom njegovom odnosu prema Bogu kao izvoru života, prema čovjeku kao subratu i drugu, te konačno prema sebi samome. Jedino na takovoj osnovici je moguće promatranje čovjeka i njegove zadaće u životu, pa dakako i u pedagogici.

Principijelni ovi izvodi autorovi odaju, da mu je filozofski razvoj ljudske misli u tim pitanjima dobro poznat. I način, kako je on to izložio u ovom svesku daje naslutiti, da će njegovo djelo biti u stanju zadovoljiti potrebi, koju autor vidi baš u redovima pedagoga našega doba i naših prilika. Kasnije će ovi zbijeni izvodi biti i detaljno razrađeni. Ako bude u njima svuda dosljedno provedena osnovna misao, koja se kao zlatna nit provlači u ovom dijelu, imat će Cividinijevo djelo tu veliku zaslugu, da u obrazovanju jednog velikog faktora u našem narodnom životu bude dobrim lučonošom i pouzdanim provodičem u kaosu savremenih ideoloških strujanja.

Primijetiti mi je slijedeće: Sliku savršenstva svijeta i čovjeka u početku ne smijemo uzeti odviše, da tako kažem, vremenski. O trajanju toga perioda ne možemo mnogo govoriti, jer imamo premalo podataka. Ali to nipošto ne smeta osnovnoj misli autorovoj, jer se isti ideal savršenstva očituje i namiče razumskom našem promatranju moralnog reda u svijetu, kojemu je Gospod Bog uzročnikom. Taj je ideal On u neku ruku utisnuo u našu dušu i mi, ako slijedimo glas svoje prirode, ne ćemo se od Njega udaljiti. I kroz sve »klance jadikovce« mi ćemo se provući i zapaziti svijetlo, koje od Njega izlazi i svijetli čovječijem rodu. U tom se smislu samo mogu i moraju shvatiti izvodi na str. 18. o »prenošenju praslike savršenstva u duši čovjekovoj«. Ne bih se baš posve složio s tvrdnjom na str. 22. o pesimizmu primitivnih naroda i nekoj njihovoj nesreći. K tvrdnji o »isključivom« spasenju unutar Crkve (str. 24.) trebala bi mala opaska, da se ljudi ne zavedu na krivu misao izrazom: »katolička crkva zalazi u specijalizovanje«. Lessingove navode (str. 28 i 32) nije moguće provjeriti, jer nije navedeno, gdje ih je L. izrekao. Izraz »n a p r a v a« je na str. 40 u značenju forma, a na str. 41. u značenju mehanizam. Tvrdnja na str. 28. »jer cijele i potpune istine čovjek nikada otkriti ne će«, može se i krivo shvatiti. Bolje je i ispravnije reći, da je čovjek nikada shvatiti ne će. Mjesto izraza »individuj« bolje je uzeti pojedinac. Stil je živ i slikovit, jezik jedar i pravilan.

Autoru možemo samo čestitati i zaželjeti ustrajnosti i izdržljivosti, da nastavi i našoj javnosti poda djelo, koje će imati trajnu vrijednost.

A. Ž.

Viller Marcel S. I.: Dictionnaire de Spiritualité ascétique et mystique doctrine et histoire. Fascicule I. (Aa — Allemande) et II (Allemande — Anglais). Cijena svakom svesku je 20 franaka.

Iz naslova i iz plana, koji je objavljen u prvom svesku, upoznajemo sav opseg zadaće, koju su sebi stavili izdavači. U prvi čas, kada gledamo taj postavljeni cilj, i nehotice se pitamo, je li moguće sve to riješiti i ispuniti u jednom dictionnaire-u?

Izdavači konstatiraju najprije, kako je veliko potraživanje za duhovni život danas među svijetom i to ne samo među manje inteligentnim, nego baš među inteligencijom, pa i onom nevjernom! Zato oni hoće oslanjajući se potpuno na strogo katoličku nauku, a držeći se uputa Crkve i priznatih crkvenih pisaca, tumačiti i izlagati crkvenu nauku baš za duhovni život, iznositi u tom smjeru crkvenu tradiciju, koja je vrlo bogata; dat će, šta više, i direktive za askezu i pobožnost uopće, baviti će se i čisto spekulativnim problemima duhovnog života i tako će biti na ruku u upravljanju i vodstvu duša. Pri tome ne će odbaciti ono, što se dobra nalazi i u nekatoličkim piscima, a ozbiljno će računati i s napretkom znanosti, koje ovamo zalaze, kao psihologija, pa moderna eksperimentalna psihologija.

Bez sumnje su temelji, na kojima se izgrađuje ovaj »dictionnaire«, vrlo solidni. Solidnijih ne ćemo nigdje naći. Iskustvo, koje ima Crkva sa svojim svecima, pionirima askeze i mistike; ono silno blago, koje su baš sveci nagomilali u svojim borbama kod sticanja svetosti i savršenstva;